

Preek I Koningen 21. Kloosterkerk Den Haag, 2 februari 2020.

Gemeente van Christus, hier in Den Haag,

Daar ligt hij, op zijn bed: Achab.
Boos. Woedend. Teleurgesteld.
Hij kreeg niet wat hij wilde.
Liep tegen een grens aan.
Hem werd 'nee' verkocht.
En als een pruilende peuter weigert hij te eten
en heeft hij zich teruggetrokken op zijn slaapkamer.
Kijk hem liggen: die koning, met zijn gezicht naar de muur.
We zien hem dus op zijn rug:
zijn ogen kijken weg: die treffen niet de onze.

Ik herken mezelf in Achab, moet ik eerlijk zeggen:
hoe vaak ben ik niet als klein meisje stampvoetend naar boven gerend
als ik mijn zin niet kreeg
of niet mocht wat ik wél heel graag wilde:
net zo lang opblijven als mijn twee grote broers,
of later, toen ik puber was en met een vriendje wilde doen met de liftwedstrijd die op school werd
georganiseerd:
maar mijn moeder verbood dat want vond dat véél te gevaarlijk.
Of toen ik student was en geen herkansing kreeg voor een tentamen
waar ik maar ééntiende punt voor tekort kwam om het te halen...
Of nog later: toen ik volwassen was
en diezelfde woede en teleurstelling voelde over iets
wat níet in mijn bereik lag en toch zo graag mij eigen wilde maken:
die ene baan, dat mooie huis, een bepaalde vriendschap,
of een teken van liefde.

Ik herken mijzelf in Achab en in zijn gedrag,
hoe kinderachtig ook:
je trekt je terug, wendt je gezicht af
en je staart je blind op een muur van feiten.
Tot het moment dat je weer bij zinnen komt
om je heen rondkijkt,
beseft dat je situatie niet het einde van de wereld is
en ook niet van je leven
en je dan tóch weer opstaat en verdergaat.

Het is precies deze beweging die ook te zien is
in het bijbelverhaal van vanmorgen:
die beweging van:
je gezicht afwenden, uit woede, uit teleurstelling,
om iets wat je wél wilt hebben en níet kunt krijgen.
Totdat je oog in oog komt te staan met de wereld om je heen
en dan beseft:
ik kan opstaan en mag verdergaan.

Je kunt je natuurlijk afvragen bij dit verhaal uit I Koningen 21:
is dat nou van hetzelfde kaliber

als die situaties van woede en teleurstelling uit je eigen leven
en die hier in het boek Koningen aan de orde komen?
Wat maakte het nou zou belangrijk voor Naboth
om die wijngaard van hem níet aan Achab te verkopen?

“Die wijngaard”, zegt koning Achab tegen zijn vrouw, koningin Izebel:
“Naboth weigerde zijn *wijngaard* aan mij af te staan”,
zegt hij tegen haar.

Maar dat waren niet letterlijk de woorden van Naboth.
Want hij had namelijk gezegd:
“De Heer verhoede dat ik de *grond* die ik van mijn voorouders heb geërfd aan u zou afstaan.”

Het was dus heilige grond voor hem!
Grond die hij had geërfd van zijn ouders
en die hij ook weer door wilde geven als erfenis
aan zijn kinderen, zijn kleinkinderen, zijn nageslacht.
Het was grond waarop druiven groeiden,
grond waar de ranken van het beloofde land rijpten,
grond die de belofte in zich droeg van de wijn van het Koninkrijk!
Van een aarde waar het leven goed is
omdat het de smaak en de geur en de kleur,
de tinteling heeft... van God: waar
zijn aanwezigheid, zijn liefde, zijn vertrouwen, zijn bewogenheid
mensen doorgloeit.

Ja en die vorm van leven is niet te koop,
maar die erf je:
die neem je over van de generatie vòòr je,
van je vader of je moeder, of je opa of je tante,
of je leraar, of je leidster van de kindernevendienst
die het op jou overbrengt, het je doorgeeft, het je voorleeft
en waardoor je het zélf ook wilt overbrengen, doorgeven, voorleven
aan de generatie die na jou komt:
aan je zoon of je dochter, je kleinkind, je neefje, of je nichtje,
je leerling,
of het kind dat op je pad komt.

En Achab, de koning van Israel,
die had dat natuurlijk moeten weten:
en die had het ook kùnnen weten:
want dat is het hart van de traditie waar hij in staat:
een wijngaard is iets anders dan een moestuin.
En grond onder je voeten, waar het leven goed is,
waar God nabij is,
die grond wil je koesteren en doorgeven
en die is dus voor geen miljoen te koop!

Koning Achab had het moeten weten en hij had het kùnnen weten.
Maar zijn vrouw, Izebel, zij weet van niks.
Zij is een Fenicische, dus ja...
en je ziet het voor je hoe zij, de bijdehande tante die ze is,

tegen Achab uitroept, alsof hij de koning van Siam is:
“Ben jij nou een koning???! Wat hèb ik aan jou!!!”

En vervolgens neemt ze de touwtjes in handen
en wurmt zich in de dramadriehoek die zich ontpopt:
als een schaduwkoningin gaat ze te werk.
Klaart het klusje en het lijkt een koud kunstje:
om de weerloze Naboth die geen stem heeft en geen stem krijgt
te vermalen in het machtsspel dat gaande is
en dat natúúrlijk wordt gewonnen door de sterkste
in de strijd.

En even heb ik me van de week bij de bestudering van deze tekst
afgevraagd:
gaat het hier nou over de vraag: ‘wie is de ware koning?’

Maar die vraag wordt naar de achtergrond gedrongen
doordat we een andere persoon in het vizier krijgen:
want de Heer richt zich tot Elia.
Hij moet naar Achab gaan en hem confronteren
met de gevolgen van zijn hebzucht.

En dan komt misschien wel het meest aparte zinnetje
van het hele verhaal in zicht:
want dan zegt Achab, als hij Elia ziet
en Elia op dat moment nog helemaal níks gezegd heeft
over het grensoverschrijdende gedrag dat hij begaan heeft:
dan zegt Achab, als hij Elia ziet:

“Mijn vijand heeft me dus weer weten te vinden.”

En dan antwoordt Elia:

“Ik heb u gevonden.”

....?

Was Achab zoek dan?
Was hij verloren?

En hoezo is Elia: zijn vijand?

....

Ik heb eens even zitten tellen hoe vaak het woord ‘dood’ voorkomt
in deze tekst.
Wat denkt u....? ...Vijf keer!

Ik merkte dat ik het ook lastig vond om deze tekst te lezen
en net ook weer toen ik hem voor u las:
er komt zó vaak het woord ‘dood’ in voor,
er is zóveel bruuut geweld, onmenselijkheid, oneerlijkheid

dat je het bijna alleen maar kunt verdragen
als je je er innerlijk van terugtrekt,
als je je gezicht ervan afwendt
en als je je rug ernaar toe keert.

Want ja: je bent verloren
als je je op dat spoor van moord en doodslag begeeft
en je verliest jezelf als je daarin vast komt te zitten
en het van kwaad tot erger wordt.

En als er dán iemand is die jou een spiegel voorhoudt
en je oog in oog laat staan met die weg van verderf
en met de uiterste consequentie daarvan:
'de honden zullen je bloed likken'
ja, dan kan het bijna niet anders dan dat je zo iemand
als een vijand ziet
en dat je zo'n persoon uit de weg wilt gaan,
of uit de weg ruímt.
"Mijn vijand heeft me dus weer weten te vinden."

"Ik heb u gevonden."

In onze geschiedenis heeft dit patroon zich herhaald.
Toen Jezus hier op aarde was.
En rondging onder de mensen
Als een vriend zocht wie of wat verloren was.
Zijn vinger op de zere plekken in de maatschappij legde.
Het kwaad blootlegde, donker aan het licht bracht.

En gaandeweg werd Hij daarbij meer en meer gezien als een vijand.
Iemand die uit de weg geruimd moest worden.
En dat was het begin van de weg die eindigde bij het kruis.

Daar ligt hij op zijn bed: Achab.
Hij heeft zijn boetekleed aan, dag en nacht, hij slaapt er zelfs in.
Hij ligt er anders bij dan eerst.
zijn gezicht is niet langer afgewend,
hij staart niet op een blinde muur,
maar hij kijkt naar het spoor van vernielingen
dat zijn vrouw in zijn naam heeft aangericht.
Oog in oog met God beseft deze koning
wie hij is en waartoe hij in staat is:
tot het hoogste ambt èn tot de laagste daad.

En dát besef, waar Elia, de godsman, hem van doordringt,
dát besef brengt hem terug bij de Eeuwige
die zijn aangezicht niet van hem afwendt,
maar die zijn ogen op hem laat rusten.
En naar hem kijkt met genade en met ontferming,
vol goedertierenheid en met lankmoedigheid.
Met goedheid dus en met geduld.
Met de vruchten van de wijngaard:

liefde, vertrouwen, bewogenheid.
En die dan zijn hand reikt: kom, Achab, kom bij zinnen.
Sta op, laat de dood achter je en ga het leven in.

Van de week werd er een begin gemaakt van de herdenking van 75 jaar bevrijding.

Op de nationale Holocaust Herdenking in Amsterdam werd door onze premier excuses aangeboden voor de Nederlandse houding tegenover de Jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog.

Daarin klonk erkenning door:
wat daar gebeurd was, is erger dan kwaad
en we hadden het kunnen weten en we hadden het moeten weten
dat dat niet had mogen gebeuren:
de vernietigingskampen,
van al die plekken waar er zoveel bruto geweld gepleegd is,
onmenselijkheid, oneerlijkheid tegen weerloze mensen.

In de krant was te lezen dat er ook discussie was over die excuses.
Kan dat wel: zoveel jaren later plaatsvervangend excuses aanbieden?
Want de doden krijg je er niet mee terug.
En bovendien: handelen we nu zoveel beter?

In die discussie hoorde ik het slot van I Koningen 21 weerklinken:
ja, er is een blijvend spoor van vernielingen zichtbaar
als dood en verderf vrij spel krijgen
en dat is nog generaties lang voelbaar bij *alle* partijen,
want ook de kinderen van Achab dragen de consequenties
van de daden van hun vader
terwijl zij daar niet voor gekozen hebben.

Tegelijkertijd:
oog in oog staan met het kwaad dat is aangedaan,
het erkennen en niet ontkennen
en zelf op je qui-vive zijn
opdat je niet in datzelfde spoor gaat
dat is het begin van een weg die niet eindigt
bij het kruis
maar die de deur openzet naar een nieuwe dag.

*'Naar de morgenglans der heerlijkheid
naar licht aan eeuwig licht onttoegen.'*

En aan de hand van Elia worden wij uitgenodigd
om die deur binnen te gaan.

Amen.

O God,
onze ogen zijn gevestigd, op U, of U ons redt.
Want ja... ons hart is onrustig, door alles wat er in ons omgaat.
Ook nu wij hier zitten, in dit huis van rust en ruimte.
Vragen en vreugde, boosheid en blijheid, woede en wrok
angst en beven, hoop en vrees.
En toch: ons hart, hoezeer onrustig, hebben wij op U gezet.
Daarom zingen wij..

O God,
onze ogen zijn gevestigd, op U, of U ons redt.
Want ja... kunnen wij de nacht verduren, waarin Gij verre zijt?
De nacht waarin wij wakker liggen om wat anderen aan ons vragen, tegen ons zeggen, van ons
verlangen, aan ons afdwingen.
De nacht waarin wij wakker liggen om wat wij zelf van anderen vragen, verlangen, eisen, tegen hen
zeggen of juist verzwijgen.
En toch: Gij zult onze voeten sturen in 't duister van de tijd,
daarom zingen wij..

O God,
onze ogen zijn gevestigd, op U, of U ons redt,
want ja...ons hart is onrustig door alle indrukken die wij opdoen,
alles wat er tot ons komt, van buiten naar binnen.
Het jaar is nog maar een maand oud,
maar er is al zoveel gebeurd sinds de nieuwjaarsnacht:
vuur, vlammen, virus, een werelddeel verbrand,
een neergestorte sportheld die neerstort,
verbroken banden met een buurland, staking in het onderwijs..
het is allemaal zo veel, maar daarom zijn wij hier,
zoeken wij U, om moed, krachten te verzamelen,
om het vol te kunnen houden, uit te kunnen houden
et ons onrustig hart.
Wees ons dan genadig, richt ons leven op,
dat wij opnieuw gestadig kunnen gaan in 's levens loop.
Daarom zingen wij...

Trouwe God,

wij danken U voor de dag van vandaag.
Voor dit uur van samenzijn in uw Naam.
Wij danken voor het goede, het mooie, het goddelijke
dat wij als van U ontvangen
en dat ons leven hier op aarde de smaak van de hemel geeft.
Dat wij dat koesteren en bewaken en bewaren en het niet verkopen
en het doorgeven aan de mensen die na ons komen.

Wij danken U voor de spiegel die ons voorgehouden wordt
door een profeet als Elia
waarin wij U genadig gezicht kunnen zien.

Wij doen voorbeden voor mensen die lijden aan gevoelens van woede
of teleurstelling
en daar geen kant mee opkunnen, daar in vast komen te zitten.
Dat ze moed krijgen om dat onder ogen te zien.
En dat er rust komt over wat ze niet veranderen kunnen,
wat buiten hun macht ligt, dat ze dat los kunnen laten.
en dat zich dan nieuwe perspectieven openen,
wegen die Gij nog met hen voorhebt.

Wij bidden voor mensen die gedreven worden door het verlangen om te hebben en te krijgen, om te
bezitten en te beheersen,
om de strijd te winnen van de macht van de sterkste.

Wij doen voorbeden voor mensen die ziek zijn,
voor mensen die rouw dragen....

Wij doen voorbeden voor de gemeente van de Kloosterkerk,
haar predikant, de kerkenraad, koster, organist, leiding kn
allen die hun steentje bijdragen,
dat zij met vreugde mogen schoffelen in uw wijngaard
er inspiratie in vinden en van uitdelen... stil gebed.. onze Vader...